

Lichocka, Halina

Komitet Historii Nauki i Techniki PAN. Informacje o działalności w 2005 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 51/2, 339-348

2006

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOMITET HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI W 2005 R.

I. ZMIANY W SKŁADZIE KOMITETU.

W 2005 r. zmarł prof. dr hab. Ryszard Ergetowski, przez kilka kadencji członek Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, autor książek, esejów i artykułów prasowych. Zajmował się historią polsko-niemieckich i polsko-czeskich kontaktów naukowych, był członkiem polskich i zagranicznych towarzystw naukowych.

II. DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACYJNA

II.1. Zebrania plenarne

Podobnie jak w latach poprzednich, zebrania plenarne o charakterze organizacyjnym były połączone z posiedzeniami naukowymi Komitetu, stanowiąc zamkniętą, popołudniową część obrad.

- a. Pierwsze tego rodzaju zebranie w 2005 r. odbyło się dnia 10 stycznia, zwołane w trybie ekstraordynaryjnym podczas specjalnie w tym celu ogłoszonej przerwy w posiedzeniu naukowym. Niezwykłość sytuacji była spowodowana odpowiedzią wiceprezesa PAN – prof. Jana Strelaua na dokument sporządzony w imieniu Komitetu przez Przewodniczącą – prof. Irenę Stasiewicz-Jasiukową, wyrażający *Stanowisko Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w związku z zagrożeniem narodowego zasobu spuścizn nauki i kultury*. Sprawa dotyczyła projektu przeniesienia części zbiorów archiwalnych z Pałacu Staszica w Warszawie do Dziekanowa. Po dyskusji, w której głos zabierali profesorowie: J. Dybiec, S. Aleksandrowicz, R. Duda, K. Rudnicki i A. Bielski, członkowie Komiteu w głosowaniu jawnym podjęli jednogłośnie uchwałę podtrzymującą w całości wyrażone wcześniej stanowisko.
- b. Najważniejszym tematem posiedzenia plenarnego w dniu 7 marca było sprawozdanie z działalności Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w 2004 r. Sprawozdanie przedstawiła doc. dr hab. Halina Lichocka – sekretarz naukowy Komitetu. W dyskusji podkreślano z satysfakcją, iż praca Komitetu była bardzo owocna. Do sukcesów należy zaliczyć ochronę zbiorów Archiwum PAN oraz skuteczną akcję na rzecz wydania *Opera minima* Mikołaja Kopernika. Sprawozdanie zostało przyjęte jednogłośnie.
- c. Kolejne zebranie plenarne odbyło się dnia 9 maja. Uczestniczył w tym zebraniu wiceprezes PAN – prof. dr hab. Jan Strelau. Dominującą tematyką było wyjaśnienie nieporozumień w kwestii ochrony narodowego zbioru spuścizn nauki i kultury, znajdującego się w Archiwum PAN w Pałacu Staszica. Prof. Strelau zapewnił, że sprawa właściwego przechowywania

zbiorów gromadzonych w Archiwum PAN jest przedmiotem jego szczególnej troski. Dalsza część zebrania była poświęcona przygotowaniom organizacyjnym i programowym sesji wyjazdowej Komitetu (projekt trasy wyprawy, warunków zakwaterowania oraz zarys programu naukowego przedstawił inż. Jerzy Jasiuk). Poruszane były następnie zagadnienia współpracy zagranicznej i wydawnictw. Prof. Roman Duda krótko zreferował najnowsze informacje o programie *Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Pekinie*, a prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa omówiła stopień zaawansowania prac nad kolejnym tomem wydawanej przez Komitet serii: *Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki* oraz dwóch książek serii polskobiałoruskiej, wydawanej przez Komitet we współpracy z Towarzystwem Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej.

- d. Podczas następnego zebrania plenarnego w dniu 17 października dyskutowane były sprawy dotyczące działalności członków Komitetu na arenie międzynarodowej. Prof. R. Duda, który reprezentował Komitet na *XXII Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki* (Pekin 24 – 31 lipca 2005 r.) złożył sprawozdanie z przebiegu obrad. Motywem przewodnim Kongresu była wielokierunkowość nauki. Liczebnie i tematycznie dominowały kraje Dalekiego Wschodu i Kraje Arabskie. Z Polski wpłynęło kilka zgłoszeń, ale na Kongres przybyły zaledwie 3 osoby. W dalszej części zebrania doc. H. Lichocka zdała relację z *V Międzynarodowej Konferencji Historii Chemii* (Lizbona 6–9 września 2005 r.) Pod hasłem *Chemia, technologia, społeczeństwo* obrady przebiegały w trzech głównych nurtach: 1) kultura materialna w chemii (laboratoria, aparatura itp.); 2) chemia stosowana (przemysł, technika wojskowa, procesy technologiczne, chemia rolna); 3) popularyzacja chemii (w tym także dydaktyka). Do Międzynarodowego Komitetu Programowego (którego członkiem była H. Lichocka) wpłynęło ponad 100 zgłoszeń referatów z Europy i świata. Z tej liczby wybrano nieco ponad 50 do prezentacji ustnej, z reszty wyselekcjonowano kilkanaście przeznaczonych do ekspozycji w formie posterowej. W obradach *V Międzynarodowej Konferencji Historii Chemii* w Lizbonie wzięło udział około 120 uczestników. Polskę reprezentowały, wygłaszając referaty, dwie osoby (R. Mierzecki i H. Lichocka). Wnioski wpływające z przebiegu tej Konferencji można sformułować następująco: duża liczba uczestników oraz ich afiliacja wskazują, że historia chemii w Europie i na świecie rozwija się bardzo dobrze. Wszystkie znane uniwersytety i wiele szkół wyższych posiadają wydziały, katedry lub zakłady historii nauki, gdzie kształci się wyspecjalizowaną kadrę, prowadzącą badania m. in. w zakresie historii chemii. Tymczasem w Polsce jedyną placówką naukową, zajmującą się tą problematyką jest Instytut Historii Nauki PAN. W odróżnieniu od in-

nych krajów europejskich, w żadnej polskiej uczelni nie wykłada się obecnie historii chemii. W kwestii natomiast aktualnych kierunków rozwoju historii chemii na świecie można zaobserwować, iż traci na atrakcyjności problematyka związana z tak zwaną „wewnętrzną historią nauki” (zajmującą się zmiennymi w czasie teoriami i metodami badawczymi). W historii nauki wyraźnie poszukuje się nowych obszarów eksploracji. Nabiera znaczenia tematyka praktycznych zastosowań odkryć naukowych i ich wpływu na różne aspekty życia społecznego. Dyskusja przyniosła dalsze informacje na temat międzynarodowej aktywności naukowej członków Komitetu. Doc. W. Grębecka reprezentowała polskich przyrodników podczas jubileuszowej konferencji: *Krzemień – Ateny Juliusza Słowackiego*, która odbyła się 30. IX–1. X. 2005 r. w Krzemieńcu z okazji 200-lecia Liceum. Referaty wygłoszone w ramach obchodów miały na celu ukazanie historii i dorobku Liceum Krzemienieckiego oraz relacji tej placówki z innymi uczelniami. Wystąpienie W. Grębeckiej nosiło tytuł: *Botanika w Krzemieńcu – ludzie, nauczanie, badania*. W trakcie uroczystości odsłonięto tablicę pamiątkową, poświęconą Tadeuszowi Czackiemu i Hugonowi Kołłątajowi.

- e. Ostatnie w 2005 r. zebranie plenarne odbyło się dnia 21 listopada. Dotyczyło planów działalności naukowej na rok 2006 oraz spraw związanych z organizowaniem XVI Naukowej Sesji Wyjazdowej Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN (24 – 26 czerwca 2006 r.). Informacje na temat tej Sesji przedstawił przewodniczący Komisji Historii Techniki – inż. Jerzy Jasiuk. Trasa wyprawy będzie wiodła przez Radom, Szydłowiec, Chlewiszka (znajduje się tam wielki piec hutniczy, opalany węglem drzewnym; piec ten funkcjonował do 1940 r.), Góry Świętokrzyskie (Nowa Słupia – Muzeum Hutnictwa Starożytnego, obrazujące wyniki badań prowadzonych przez prof. Mieczysława Radwana), Jędrzejów (Muzeum Przytkowskich z bogatym zbiorem zabytkowych zegarów), Szydłów – miasto otoczone murami obronnymi, Jedlnia-Letnisko (trasy przyrodnicze), Zwoleń, Czarolas (Muzeum Jana Kochanowskiego).

II. 2. Posiedzenia Prezydium Komitetu

Wzorem lat ubiegłych, formalne posiedzenia Prezydium nie były zwoływane. We wszystkich sprawach, którymi zajmował się Komitet, członkowie Prezydium konsultowali się drogą korespondencyjną bądź telefonicznie. Ten sprawdzony już sposób funkcjonowania Prezydium, zapewnia dużą mobilność działań i pozwala szybko reagować na najważniejsze sprawy. W okresie między posiedzeniami plenarnymi, Prezydium realizowało na bieżąco działalność statutową

włączając się niejednokrotnie w akcje o charakterze ogólnopolskim, wymagające zaangażowania się Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN.

- a. Przykładem takiej akcji było pismo skierowane do Sekretarza Stanu w Ministerstwie Nauki i Informatyzacji – dr hab. inż. Marka Bartosika w sprawie listy czasopism preferowanych przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji. Prezydium wyraziło zaniepokojenie i zdziwienie, iż periodyk „*Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki*” nie znalazł się na tej liście. Zdaniem Prezydium „*Analecta*” należą do najpoważniejszych wydawnictw tego typu w kraju i cenione są również za granicą, gdyż obszernie streszczenia każdego artykułu w języku angielskim umożliwiają jego międzynarodowy obieg. Czasopismo to znajduje się między innymi w Bibliotece Kongresu USA, Bibliotece Uniwersyteckiej w Cambridge, Bibliotece Uniwersyteckiej w Uppsali, Francuskiej Bibliotece Narodowej, Bibliotece Instytutu Herdera w Marburgu i w wielu innych.
- b. Prezydium Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN złożyło wniosek o nagrodę naukową Wydziału I Nauk Społecznych PAN w 2005 r. Była to *Nagroda im. Joachima Lelewela*, przyznawana w dziedzinie historii. Prezydium, już po raz drugi (pierwsze wystąpienie 31 lipca 2003 r. – wniosek o przyznanie nagrody w dziedzinie historii kultury) promowało do nagrody monumentalne dzieło Andrzeja Feliksa Grabskiego, zatytułowane *Dzieje historiografii*, wydane w Poznaniu 2003 r. Jak wynika z oceny recenzentów, jest to unikatowa w skali międzynarodowej praca o dużej wartości merytorycznej i koncepcyjnej. Ponadto jest to *opus vitae* A. F. Grabskiego, nad którym autor (już nieżyjący) pracował ponad 20 lat.

II. 3. Struktura Komitetu

Forma organizacyjna Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w 2005 r. nie uległa zmianie. Wszystkie komisje problemowe zachowały swoją strukturę, przyjętą na początku kadencji.

III. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA.

III. 1. Konferencje i działalność upowszechnieniowa

Konferencje naukowe zorganizowane lub współorganizowane przez Komitet

- Konferencja zatytułowana: *Wkład jezuitów do nauki i kultury Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*, połączona z promocją książki pod tym samym tytułem, odbyła się dnia 10. I. 2005 r. w Muzeum Techniki

w Warszawie. Książka jest dziełem zbiorowym pod redakcją prof. I. Stasiewicz-Jasiukowej. Powstała jako wspólne przedsięwzięcie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN oraz jezuickiej Wyższej Szkoły Filozoficzno-Pedagogicznej *Ignatianum* w Krakowie. W obradach wzięło udział około 60 osób. Wygłoszono łącznie 6 referatów i komunikatów: a) prof. dr hab. Roman Meissner – *Jezuici w medycynie Rzeczypospolitej Obojga Narodów i pod zaborami*; b) prof. dr hab. I. Stasiewicz-Jasiukowa – *O narodzinach koncepcji i o realizacji dzieła*; c) prof. dr hab. Ludwik Grzebień SJ – *Słowo Rektora Ignatianum*; d) ks. mgr Andrzej Paweł Bieś SJ – *Problemy warsztatu technicznego promowanego dzieła*; e) prof. dr hab. Roman Darowski SJ – *O znaczeniu promowanego dzieła dla środowiska Jezuitów*; f) prof. dr hab. Ryszard Wołoszyński – *O znaczeniu promowanego dzieła dla poznania dziejów nauki polskiej*. Na zakończenie konferencji odbył się koncert kolęd i muzyki poważnej, przygotowany przez profesora szkół muzycznych w Warszawie – Witolda Wołoszyńskiego. Solowe partie śpiewu wybranych utworów J. S. Bacha wykonała Barbara K. Majewska. Koszty tej konferencji, poniesione przez Komitet, wyniosły około 4000 zł (na sumę tę złożyły się głównie zwroty kosztów podróży dla członków Komitetu, przybyłych spoza Warszawy). Sala, w której odbywały się obrady, już tradycyjnie została udostępniona Komitetowi przez Muzeum Techniki w Warszawie nieodpłatnie. Również nieodpłatnie odbył się koncert. Pozostałe koszty pokryli Jezuici.

- Sesja naukowa Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w dniu 7 marca 2005 r. poświęcona była zagadnieniom językoznawstwa i filozofii nauki. Odbyła się w Warszawie w Sali Konferencyjnej Muzeum Techniki (udostępnionej nieodpłatnie). Udział wzięło około 50 osób, koszty własne Komitetu – jak wyżej. Wygłoszono dwa referaty: a) prof. dr hab. Irena Bajerowa – *Problemy i propozycje badań historii polskiego języka naukowego*; b) prof. dr hab. Roman Duda – *Informacja o działalności Studium Generale we Wrocławiu*.
- Historia nauk medycznych była tematem sesji naukowej, zorganizowanej przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN dnia 9 maja 2005 r. w Warszawie w Muzeum Techniki. Sesja połączona była z promocją książki Joanny Nieznanowskiej: *Obraz osiemnastowiecznej medycyny europejskiej w korespondencji rodziny Mozartów*. Książka ukazała się jako XV tom serii wydawniczej Komitetu: *Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki*. W obradach wzięło udział około 50 osób. Koszty własne – jak poprzednio. Referat zatytułowany: *Recepcja odkryć Emila Behringa w polskim środowisku lekarskim*, wygłosił prof. dr hab. Tadeusz Brzeziński. W związku z promowaną książką wypowiadali się: prof. T. Brzeziński – na temat znaczenia tej pracy dla historii medycyny; prof. T. Nowak – w sprawie wyko-

rzystanych przez autorkę źródeł historycznych i ich wysokiej wartości; wydawca – mgr Dariusz Kozłowski – o tym, iż książka wpisuje się w obchody przypadającej w 2006 r. 250-tej rocznicy urodzin Wolfganga Amadeusza Mozarta.

- Podczas sesji naukowej zorganizowanej przez Komitet Historii Nauki i Techniki dnia 17 października w Muzeum Techniki w Warszawie mówiono *O Kaszubach i mowie kaszubskiej*. Goście z Kaszub wygłosili dwa referaty: a) prof. dr hab. Jerzy Treder: *Przydatność „Słownika Ramulta” obecnie – po stu latach od jego wydania*; b) dr Marek Cybulski: *Praktyczne aspekty „Ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym”* (6. I. 2005. Dz. U. 2005 nr 17 poz. 14). W posiedzeniu wzięło udział około 50 osób, koszty własne Komitetu – jak wyżej.
- Ostatnia w 2005 r. sesja naukowa, zorganizowana przez Komitet odbyła się w dniu 21 listopada w Muzeum Techniki w Warszawie. Składała się z dwóch odmiennych tematycznie części. Problematyka części I nawiązywała do obchodzonego właśnie *Roku Polsko-Niemieckiego* w nauce i kulturze obu krajów. Z tej okazji Komitet wydał w ramach własnej serii: *Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki* (jako t. XVI) książkę, zawierającą zbiór listów w oryginalnej niemieckiej wersji językowej z drugiej połowy XIX wieku, zebranych przez Ryszarda Ergetowskiego, a napisanych przez niemieckiego historyka – Jacoba Caro do polskich uczonych, bibliotekarzy i archiwistów. Motywem przewodnim posiedzenia była działalność naukowa Jacoba Caro, zajmującego się przez wiele lat badaniem dziejów Polski i z tego tytułu poszukującego interesujących go materiałów w naszych zasobach źródłowych. Tym sposobem część I sesji stała się jednocześnie promocją nowo-wydanej książki. Referat zatytułowany: *Niemiecki historyk Jacob Caro i jego listy do polskich uczonych* przedstawił prof. dr hab. Tadeusz Nowak. Część II tego zebrania poświęcona była pamięci prof. dr hab. Józefa Babicza, który podczas kilku kadencji był członkiem Komitetu. Referat wprowadzający, zatytułowany: *O naukowej działalności Profesora Józefa Babicza (1926–2005), historyka kartografii i nauk o Ziemi*, wygłosił prof. dr hab. Stanisław Alexandrowicz. W spotkaniu uczestniczyli dawni uczniowie Profesora, współpracownicy i przyjaciele. Profesor Babicz był samotny i bardzo mocno związany z ludnością góralską i krewnymi z Białego Dunajca. Toteż w posiedzeniu uczestniczył Jego siostrzeniec – p. Pawlikowski, który przywiózł ze sobą swoją córkę Magdalенę, ulubienicę Profesora, ubraną na tę okazję w piękny strój regionalny. Pan Pawlikowski – członek zespołu pieśni i tańca – zaśpiewał kilka utworów ludowych, a Magdalena wyrecytowała wzruszający w jej interpretacji wiersz o Tatrach, napisany w gwarze góralskiej. Łącznie w sesji wzięło udział około 60 osób; koszty własne Komitetu jak poprzednio.

- XV Naukowa Sesja Wyjazdowa Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN odbyła się w dniach 26 – 28 czerwca w Nowogrodzie i Osowcu. W zorganizowaniu tej sesji współuczestniczyła Komisja Historii Techniki, Komisja Historii Nauk Przyrodniczych, Dyrekcja Skansenu w Nowogrodzie oraz Dyrekcja Biebrzańskiego Parku Narodowego. Wygłoszono kilkanaście komunikatów i pięć referatów: a) dr Urszula Kuczyńska – *Etnograficzny Skansen w Nowogrodzie: historia i problemy*; b) prof. Teresa Pawłowska – *Rośliny chronione w Biebrzańskim Parku Narodowym*; c) prof. Jerzy Pawłowski – *Charakter i osobliwości fauny Biebrzańskiego Parku Narodowego*; d) dr Andrzej Sas-Jaworski – *Struktura geologiczna Północnego Mazowsza*; e) dr Adam Wołk – *O drzewostanie Biebrzańskiego Parku Narodowego*. W sesji wzięło udział około 60 osób.
- Komisja Historii Nauk Przyrodniczych uczestniczyła w zorganizowanej przez Instytut Historii Nauki PAN sesji naukowej: *Polska prasa naukowa czasu zaborów jako źródło do historii nauk o przyrodzie*. Sesja odbyła się dnia 18 maja w Pałacu Staszica w Warszawie. Członkowie Komisji wygłosili dwa referaty: prof. Tomasz Majewski – *Botanika w warszawskich czasopiśmie „Pamiętnik Fizjograficzny” i „Wszechświat”*; prof. Jerzy Pawłowski – *Polskie periodyki naukowe okresu zaborów jako źródło do historii zoologii w naszym kraju*. Obydwa teksty zostały opublikowane w piśmie „Analecta. Studia i Materiały z Dziejów Nauki” 2005, R. XIV, z 27–28. Komisja Historii Nauk Przyrodniczych stale współpracuje z Sekcją Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego, między innymi poprzez organizowanie wspólnych zebrań naukowych. Takie wspólne zebranie odbyło się 11 kwietnia 2005 r. w Krakowie. Prof. T. Majewski przedstawił referat: *Życie i działalność naukowa Karola Huppenthala* (tekst został następnie opublikowany w „Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica” t. XII);
- Komisja Historii Nauk Społecznych wspólnie z Zakładem Historii Oświaty, Nauki i Wychowania Uniwersytetu Gdańskiego zorganizowała w dniu 30 września zebranie naukowe, podczas którego przewodniczący tej Komisji – prof. Lech Mokrzecki wygłosił referat: *Tradycje gdańskiej nauki uniwersyteckiej*.
- Interdyscyplinarna komisja Badań nad historią Syberii, podobnie jak w latach ubiegłych, zorganizowała pięć posiedzeń naukowych (trzy przed wakacjami i dwa po wakacjach). Zebrania odbywały się w użyczanej nieodpłatnie sali konferencyjnej Instytutu Historii Nauki PAN. Na każdym z posiedzeń przedstawiano od dwóch do pięciu referatów. Na posiedzeniach zwykle omawiano także najnowszą krajową i zagraniczną literaturę przedmiotu. Jedną z sesji poświęconą była dwusetnej rocznicy utworzenia Gimnazjum Wołyńskiego, którego absolwenci w znacznej liczbie przyczynili się do rozwoju cywilizacyjnego Sybe-

- rii. Podczas tej sesji (dnia 12 grudnia) wygłoszono następujące referaty: prof. W. Śliwowska – *Z prac nad Kanarszczykami z Wołynia i Podola*; dr J. Trynkowski – *Józef Antoni Baupré na Syberii*; prof. Z. Wójcik – *Szkoły techniczne Gimnazjum (Liceum) Wołyńskiego*; dr A. Milewska-Młynik, mgr J. Owczarek – *Z uroczystości w Krzemieńcu na 200-lecie Gimnazjum Wołyńskiego*. W posiedzeniach brało udział ponad 20 osób, w tej liczbie także historycy z Rosji i Białorusi (głównie stażyści Instytutu Historii Nauki PAN i Instytutu Historii PAN oraz stypendyści Kasy im. Mianowskiego). Ponadto Komisja współpracowała z Uniwersytetem Warszawskim w organizowaniu *V Międzynarodowej Konferencji: Polacy w nauce, administracji i gospodarce na Syberii (XIX – początek XX wieku)*. Konferencja odbędzie się w 2006 r. w Pułtusk.
- Komisja Historii Nauk Medycznych uczestniczyła w *X Zjeździe Polsko-Niemieckim Historii Medycyny*, który odbył się w dniach 29. 09–1. 10. 2005 we Frankfurcie nad Odrą i w Słubicach. Organizatorem była strona niemiecka i ona poniosła koszty organizacyjne, zgodnie z przyjętymi zasadami, że naprzemiennie organizuje je strona polska i niemiecka. W zjeździe uczestniczyło około 60 osób, proporcjonalnie ze strony polskiej i niemieckiej. Tematem zjazdu były związki polsko-niemieckie w medycynie. W dniu 29 września odbyło się we Frankfurcie uroczyste otwarcie Zjazdu, a obrady w dniach następnych toczyły się w *Collegium Polonicum* w Słubicach. Otworzył je referat prof. Tadeusza Brzezińskiego – *O recepcji odkryć Behringa w polskim środowisku lekarskim*. W czasie całych obrad prowadzone było symultaniczne tłumaczenie referatów i dyskusji. Łącznie odbyło się 6 sesji referatowych i sesja plakatowa. Wygłoszono 26 referatów, w tym 15 ze strony polskiej. Duże zainteresowanie wzbudził referat dr Joanny Nieznanowskiej, będący zapowiedzią dalszych badań nad polsko-niemiecką wymianą naukową. Ciekawą sesją, którą prowadził prof. T. Brzeziński, była sesja poświęcona okresowi narodowego-socjalizmu w Niemczech, lat drugiej wojny światowej i okresu powojennego. Na tym tle wybijał się referat J. Vossena: *Der öffentliche Gesundheitsdienst im „Reichsgau Wartheland” und die Durchführung der NS-Rassenpolitik*, przedstawiający nieznaną informację dotyczące planu wyniszczenia ludności polskiej, między innymi przez odpowiednią politykę „ochrony zdrowia”. W dyskusji podniesiono, że byłoby celowe, aby zagadnieniom migracji ludności polskiej i niemieckiej po drugiej wojnie światowej i jej wpływowi na stan zdrowotny, poświęcić jedną z sesji następnego zjazdu.
 - Komisja Historii Techniki uczestniczyła w organizowaniu *I Kongresu Konserwatorów Polskich*, który odbył się w październiku 2005 r. w Warszawie. Przewodniczący Komisji – inż. Jerzy Jasiuk brał udział w pracach Komitetu Naukowego tego Kongresu oraz opracował i wygłosił referat programowy w zakresie ochrony i konserwacji zabytków post-industrialnych.

Inicjatywy Komitetu w działalności upowszechnieniowej i promującej naukę

- Komitet Historii Nauki i Techniki PAN utrzymuje stałą współpracę z mediami (radio, telewizja, prasa). Stałym uczestnikiem organizowanych przez Komitet zebrań naukowych oraz sesji wyjazdowych jest redaktor Krzysztof Michalski – kierownik działu upowszechniania nauki w Polskim Radiu. Stąd też problematyka dyskutowana na posiedzeniach Komitetu często bywa tematem radiowych audycji popularno-naukowych. W telewizyjnym programie *Wielka gra* w charakterze eksperta stale występuje prof. Tadeusz Nowak. Szczególnie dużą aktywnością w zakresie upowszechniania nauki i jej praktycznych zastosowań wyróżnia się Komisja Historii Techniki. Systematycznie współpracuje z mediami inż. Jerzy Jasiuk. W audycjach z jego udziałem odnotowane zostały w 2005 r. wszystkie ważne dla historii techniki daty rocznicowe, w tym jubileusz 80-lecia uruchomienia w Warszawie pierwszej, jeszcze doświadczalnej, radiostacji. Z tej okazji w Muzeum Techniki została urządzona centralna wystawa, ukazująca barwnie i zajmująco dzieje Polskiego Radia.
- Ważną rolę w upowszechnianiu nauki odegrały wydawnictwa Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Szeroki oddźwięk znajdują książki z serii Rozprawy z Dziejów Nauki i Techniki. Duże zainteresowanie, ze względu na interdyscyplinarny charakter, wzbudziła w środowiskach lekarzy, farmaceutów i humanistów książka J. Nieznanowskiej: *Obraz osiemnastowiecznej medycyny europejskiej w korespondencji rodziny Mozartów*. Kolejny tom z tej serii – Ryszarda Ergetowskiego: *Listy Jacoba Caro do uczonych polskich (1862 – 1902)* spotkał się z uznaniem ze strony Ambasadora-Przedstawiciela Ministra Spraw Zagranicznych – prof. dr hab. Ireny Lipowicz, inicjatorce ze strony polskiej proklamowania roku 2005 jako Roku Polsko-Niemieckiego. W liście skierowanym do Przewodniczącej Komitetu prof. I. Lipowicz napisała: „W trakcie trwania Roku Polsko-Niemieckiego cenne i potrzebne są przykłady partnerstwa między oboma krajami, zwłaszcza odnoszące się do tak delikatnego okresu naszej wspólnej historii, jakim był przełom XIX i XX wieku”.
- Wielkie znaczenie dla środowiska polskiego na Białorusi ma seria: *Wybitni Polacy na Ziemi Lidzkiej* pod red. I. Stasiewicz-Jasiukowej, wydawana w dwóch językach (polskim i białoruskim) wspólnie przez Komitet Historii Nauki i Techniki PAN oraz Towarzystwo Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej. Książki z tej serii rozsyłane są do większości szkół na terenie Ziemi Lidzkiej i Nowogródzkiej, a ich recenzje są zamieszczane w ukazującym się w Lidzie czasopiśmie „Ziemia Lidzka” oraz w lokalnej prasie białoruskiej. Ostatnio seria zdobyła uznanie białoruskich językoznawców. Ukazujący się na Białorusi tygodnik literacko-społeczny „Nasza Słowa”, wydawany przez Towarzystwo Języka Białoruskiego im. Franciszka Skaryny przedrukował

w całości, przeznaczając na to łamy trzech kolejnych numerów, białoruską wersję książki Ireny Stasiewicz-Jasiukowej: *Kazimierz Narbutt (1738–1807)*, Warszawa – Lida 2004. Redakcja tygodnika zamieściła również informacje o tej dwujęzycznej serii oraz o jej wydawcach.

Inicjatywy Komitetu w sprawie np. ocen stanu rozwoju uprawianych dyscyplin naukowych lub problemu, formułowania zadań ważnych dla rozwoju nauki i gospodarki narodowej lub regionu, inspirowania działań naukowych o charakterze interdyscyplinarnym

- Komitet Historii Nauki i Techniki PAN utrzymuje stałe kontakty z regionalnymi ośrodkami muzealnymi i skansenami w całej Polsce, co znacznie ułatwia przygotowywanie programów sesji i konferencji naukowych oraz wpływa wzajemnie inspirująco. Coroczne sesje wyjazdowe Komitetu mają wielkie znaczenie poznawcze, a równocześnie są ważne dla naukowych środowisk lokalnych, podnosząc ich prestiż i umacniając przekonanie o wysokiej wartości prowadzonych przez nie działań. Sesje wyjazdowe Komitetu stanowią ponadto interdyscyplinarne forum dla merytorycznych dyskusji na temat kierunków badawczych, realizowanych w regionalnych ośrodkach naukowych.
- W 2005 r. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN wznowił kontakty ze środowiskiem naukowym na Kaszubach. Zostały rozpoczęte prace nad historią tego regionu oraz procesu kształtowania się literackiego języka kaszubskiego. Problematyka ta będzie przedmiotem jednego z kolejnych tomów serii wydawniczej Komitetu.

III. 2. Działalność ekspercka, opinie i konsultacje

Podobnie jak w latach ubiegłych, największe zasługi w działalności eksperckiej miała Komisja Historii Techniki, a zwłaszcza jej przewodniczący – inż. Jerzy Jasiuk. Dziełem inż. Jasiuka w tym zakresie było opracowanie w 2005 r. łącznie 31 opinii o charakterze ekspertyz na temat wartości zabytkowej obiektów techniki. Ekspertyzy zostały wykonane dla potrzeb Służby Ochrony Zabytków.

Halina Lichočka
Instytut Historii Nauki PAN
(Warszawa)